

**ГОДИШНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА
БЪЛГАРСКАТА СОЦИОЛОГИЧЕСКА АСОЦИАЦИЯ
„МОБИЛНОСТИ, МИГРАЦИИ, МОБИЛИЗАЦИИ“**

(25 ноември 2022 г., София)

На 25 ноември 2022 г. се проведе годишната конференция на Българската социологическа асоциация. Спази се наложената традиция след 2020 г. за хибридна организация, позволяваща едновременно виртуално и физическо участие. Тазгодишната тема беше „Мобилности, миграции, мобилизации“ и доклади изнесоха както български, така и чуждестранни изследователи.

Михаела Мишева (УНСС) откри конференцията с доклад на тема „Хуманистичната социология на миграциите – сто години по-късно“, припомняйки класическите изследвания на миграцията на полските селяни в Европа и САЩ от началото на XX в. на Флориан Знаниецки и Уилям Томас. Формиращото за Чикагската социологическа школа многотомно изследване е значим методологически ключ и към изследванията на съвременната миграция. Включването на широка палитра от качествени данни в една интерпретативна социология на миграцията – биографични интервюта, дневници, фокус групи, хроники на културни дружества и т. н. – не само обогатява разбирането за мигрантските светове, а и разширява емпатията към тях.

В доклад, озаглавен „С чужда пита помен или как да се прогонят от България бежанци“, Румяна Желева (ИФС-БАН) се обърна към провалите на българската интеграционна политика чрез анализ на казуса с украинските бежанци. Сред проблемите са липсата на планиране и управление на процесите, социални и здравни права само на хартия, неадекватен достъп до пазара на труда (извън нископлатени и несигурни позиции, включително и в сивата икономика). Желева не се ограничи до критиките, а предложи редица реформи. Освен емпатия трябва и диференциран подход, базиран на адекватни механизми за идентифициране и мониторинг на потребностите, разширяване на достъпа до услуги и подобряване на междуинституционалната координация.

Светлозар Кирилов (СУ) насочи вниманието към темата „Култура и идентичност във войната между Русия и Украйна“. Той проследи противоречивите схващания за разликите в културната идентичност на руснаци и украин-

ци, както и отричането на украинската национална идентичност в актуалните позиции на Русия. Тук открий и аналогии с официалната позиция на България спрямо Македония. Основната част на доклада се занимаваше с идентичностните политики и отношенията им с политическите, езиковите и етническите различия в Украйна от последните десетилетия, както и върху ожесточаването на културните противопоставяния и взаимната дехуманизация след руската инвазия от 2022 г.

В своето изложение „Медиите: възможност за културен диалог с миграцията“ докторант Анжела Георгиева (НБУ) разгледа консервирането на българската културна идентичност и българските национални традиции сред българските общности в чужбина. Тя описва културните им практики, които могат да служат и като успешен модел за съчетаване на глобалното с локалното, без едното да поглъща другото.

Докторант Гергана Куртакова (ПУ) представи изследване върху „Предизвикателства, придобит опит и идентичност на българските мигранти (българи в Лондон и завърнали се)“. Въз основа на дълбочинни интервюта тя разкри трудностите пред българските икономически мигранти в Лондон (и пред завърналите се), както и изместванията в идентичностите на мигрантите. Изборът ѝ да говори за „пребиваващи в Лондон“ изразява и съвременния характер на миграцията, която често е временна (или поне се възприема за такава). Този ѝ подход може да се разглежда и от перспективата на прехода от изследвания на миграцията към изследвания на мобилността.

Румяна Стоилова (ИФС-БАН), Елица Димитрова (ИИНЧ-БАН/ПУ) и докторант Евелина Славкова („Тренд“) представиха изследване върху „Социални различия в нагласите към имигрантите“. Те показаха, че нагласите се влияят от традиционните и социалните медии, както и от реториката на политическите елити като фактор за формирането на негативни обществени нагласи. С намаляването на вниманието към мигрантите в медиите спадат и отрицателните нагласи, както показва и сравнението на данните от Европейското социално изследване между 2018 до 2021 г., когато се регистрира сериозен спад на крайните негативни нагласи. Регресионният анализ демонстрира значението за обществените нагласи от образованието, дохода, населеното място, възрастта и трудовия статус на хората. Тези, които са с по-ниско образование, живеят в по-малки населени места и са безработни, са и с по-негативни нагласи към мигрантите. Данни от проучвания на агенция „Тренд“ демонстрират рязко повишаване на негативните нагласи през 2022 г., като от март до ноември се наблюдава спад на съгласието с приемането на украински бежанци в България.

В доклада си те наблегнаха и на отговорността на социолозите за трансформативната роля на социологията и отговорното представяне на тенденциите в медиите, без да се усилват негативните нагласи в обществото.

Ирена Коган (Манхаймски университет) постави въпроса „Миграция и избор на дестинация от украинските бежанци: случайност или рационален избор?“. На базата на широка палитра от изследователски и социодемографски данни тя анализира множеството фактори, играещи роля в решението към коя страна да мигрират украинските бежанци, поставяйки проблема в по-общия актуален научен контекст по темата за избор на миграционна дестинация. Лоранс Руло-Берже (Екол Нормал Сьупериор, Лион) изнесе доклад на тема „Миграции, съгъстени модерности и множествени неравенства“. В него тя предложи многопластов теоретичен модел за изследване на миграцията днес чрез схващането си за съгъстени модерности (*compressed modernities*) и пресечността на миграцията с множество социални неравенства. Съгъстените модерности в личните траектории на мигрантите фрагментират биографиите и хибридизират предмодерността, модерността и постмодерността. Тя позиционира този модел в по-машабния си проект за незападна социология, диалогизираща между разнородни съвременни социологически парадигми от Азия и Европа.

Алексей Пампоров (ИФС-БАН) изложи резултати по темата „Експериментално заместване на скалата на Богардус с контекстуално чувствителни въпроси при измерване на социални дистанции към бежански групи и етнически малцинства“ чрез пример от теренна работа, проведена през месец септември 2022 г. Той предложи изменения на въпроса за съседството, прилаган и в Европейското изследване на ценностите в България. Тези предложения произтичат от рефлексивен анализ на практическите приложения на скалата в България и това как въпросите влияят върху резултатите, както и на критиките му към въпросите за социална дистанция в Европейското изследване на ценностите, които според него мерят по-скоро апорофобия, а не етническата дистанция.

Последна говори Мария Брестничка (УНСС), която адресира „Обществените нагласи и институционалните мерки за гарантиране на правата на децата-бежанци и търсещите закрила“. Тя разглежда практиките по изключване на децата-бежанци от достъп до семейна грижа, както и от здравни и образователни права за периода в България от 2013 до 2022 г. Брестничка показва и необходимостта от систематични усилия за натрупване на институционално знание върху процесите, както и от адекватни политики, гарантиращи правата на децата.

Качеството на докладите и оживените дебати между участниците в конференцията показват, че миграцията, мобилността и гражданските мобилизации ще останат все така актуална тема за социологическите изследвания и през следващите години.

Георги Медаров